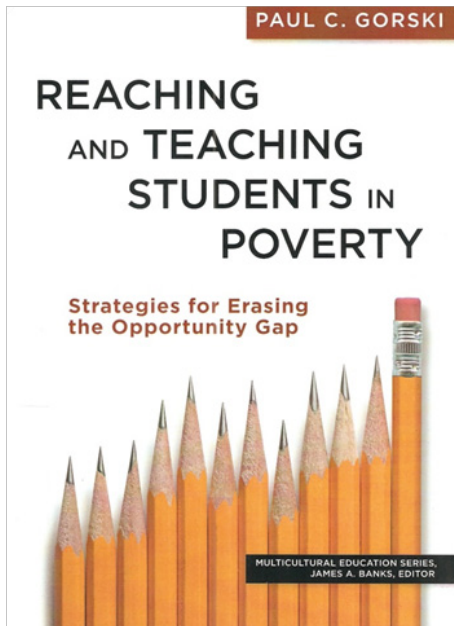

Paul C. Gorski: *Reaching and Teaching Students in Poverty, Strategies for Erasing the Opportunity Gap*

New York: Teachers College, Columbia University, 2013., 202 str.

„Siromašni učenici? Postoji li ova kategorija u suvremenome hrvatskom obrazovnom diskursu uopće?“ ili „Ima li smisla u našem kontekstu čitati ovakve naslove?“ samo su neka od pitanja koja se javljaju prilikom otvaranja knjige ovakve tematike. Poticaj na isto bilo je gostovanje ovoga uglednog američkog znanstvenika na nedavno održanoj konferenciji o interkulturalnome obrazovanju na Filozofskome fakultetu u Zagrebu kojim je krajem prošle godine hrvatskoj znanstvenoj javnosti skrenuta pozornost na američki diskurs i problematiku niskoga uspjeha učenika nižega socioekonomskog statusa.

O vrijednosti knjige puno govori već samo ime pisca predgovora, Jamesa A. Banksa, autoriteta američkoga multikultur-

alnog obrazovanja, koji ovo izdanje naziva privlačnom, informativnom i suosjećajnom knjigom te originalnim i značajnim doprinosom znanstvenoj literaturi o obrazovanju učenika nižega socioekonomskog statusa. Sama je knjiga podijeljena na deset poglavlja: „Uvod“, „Zamišljanje pravednih učionica i škola za učenike nižega socioekonomskog statusa: pravedan pristup obrazovanju“, „Nepravedni nered u kojem se nalazimo: fitilj klase i siromaštva“, „Problem ‘kulture siromaštva’ i drugi stereotipi o siromašnima“, „Klasne nejednakosti izvan školskih zidova i zašto su važne za školu“, „Jaz nejednakih obrazovnih postignuća, točnije, mogućnosti“, „Što smo sve pokušali, a nije pomoglo: najpopularnije neučinkovite strategije poučavanja učenika nižega socioekonomskog statusa“, „Što djeluje: strategije poučavanja koje su učinkovite, pravedne i znanstveno dokazane“, „Majka svih strategija: predanost radu s, a ne o siromašnim obiteljima“ te „Proširivanje vlastitih sfera utjecaja“.

Budući da se od 60-ih godina prošloga stoljeća pa do danas većina knjiga ove tematike zadržavala na opisima kulturnih deficita učenika te načina na koje su obitelji i šire zajednice uzrokovale njihov nizak akademski uspjeh, može se reći da je Gorskijeva knjiga suvremena i drugačija, jer se pored opisa fokusira i na ulogu nastavnika, identifikaciju i preispitivanje njihovih stavova i ponašanja prema učenicima nižega socioekonomskog statusa te na ono što mogu činiti kako bi u školama stvorili pravednije okruženje za učenje. Naime, brojna istraživanja koja autor navodi u knjizi pokazuju kako većina

Amerikanaca smatra da su siromašni ljudi siromašni zbog „vlastitih nedostataka“ te da su (s obzirom na parolu kako je „Amerika zemlja mogućnosti za sve“) problemi koje doživljavaju rezultat njihova vlastitog ponašanja. U nastavku teksta autor zatim pojašnjava u kojoj su mjeri popularne „obrazovne liste“ opisa kulturnih karakteristika tzv. „kulture siromaštva“ štetne, jer lucidno pretpostavljaju da, ako znamo da je netko nižega socioekonomskog statusa, automatski zaključujemo i o njegovome načinu učenja, komunikacije, stavovima o obrazovanju, sklonosti nasilju itd.

Autor, nadalje, sa žaljenjem ustvrđuje kako škole nisu „sredstvo ujednačavanja“ kakvo bi trebale biti, što dokazuju i brojni primjeri nejednakosti: učenike nižega socioekonomskog statusa u disproporcionalnoj se mjeri usmjerava prema nedovoljno financiranim školama s velikim razredima i niže plaćenim, nestručnim nastavnicima, onemogućuje im se pristup raznim vrstama školskih resursa poput predškolskoga odgoja, kvalitetne prehrane, školske medicine ili dobro opremljenih knjižnica, nemaju pristup izvannastavnim aktivnostima, instrukcijama i pripremama za državne ispite te ih se ne poučava u skladu s kurikulumima visokih očekivanja. Nijedan od primjera nema nikakvu poveznicu s učeničkim intelektualnim sposobnostima ili obrazovnim aspiracijama, već su isključivo posljedica neopredijeljenosti društva, tj. svakoga pojedinoga nastavnika za ispunjavanje obećanja jednakih obrazovnih mogućnosti. Autor se na kraju osvrće i na oglednu situaciju suosjećanja zaposlenika škole koje je, međutim, bez iznimke direktno povezano s isprikom kako su takvi primjeri izvan mogućnosti pojedinca. Upravo se zbog toga kroz cijeli tekst dosljedno ističe da itekako imamo znatnu količinu moći smanjivanja takvih nejedna-

kosti, točnije, odgovornost za smanjivanje ili uklanjanje daljnje reprodukcije nejednakih mogućnosti u vlastitim učionicama i školama.

Nakon detaljnih opisa izazova s kojima se susreću siromašni učenici, autor iz analize gotovo 300 istraživanja provedenih u posljednjih 20 godina o učinkovitim i neučinkovitim strategijama izvodi niz preporuka kako bi dekonstruirao brojne mitove, krive predodžbe i popularne obrazovne prakse koje, umjesto da potiču, onemogućuju uspjeh ovih učenika. Tako se osvrće i na primjer brojnih američkih škola s visokim postotkom učenika nižega socioekonomskoga statusa koje su implementirale strategije navodno dizajnirane za poboljšanje akademskih postignuća učenika niskoga socioekonomskog statusa. Iste su (unatoč rezultatima istraživanja koji su već tada pokazivali suprotno, odnosno zahtijevali suprotne mjere) uključivale uklanjanje nastave odgojnih predmeta, metodu direktnoga poučavanja suženu isključivo na potrebe ispitnoga gradiva te raširenu praksu poučavanja niže razine matematike i književnosti. Naknadne su evaluacije, naravno, pokazale kako je strategijama postignut upravo suprotan učinak, zbog čega i sam autor inzistira na umjetničkim programima, tj. uključivanju svih učenika u nastavu glazbenoga, likovnoga i dramskoga odgoja, na izlaganju učenika visokim očekivanjima i „izazovnoj pedagogiji“ orijentiranoj na učenika, oblikovanju kurikula koji će uzimati u obzir životne okolnosti učenika nižega socioekonomskog statusa, poučavanju svih učenika o siromaštvu, klasnim i svim drugim predrasudama, kritičkoj analizi udžbenika o istima te ranoj poticanju pismenosti.

Suma svih navedenih preporuka sažeta je u poglavlju „Majka svih strategija“, gdje Gorski poseban naglasak stavlja na

izgradnju odnosa koje smatra apsolutno najvažnijima. Odnos i rad s učenicima i njihovim roditeljima (a ne o učenicima i njihovim roditeljima) mora nadrastiti u praksi najrašireniji, a često i jedini poznati koncept roditeljskih sastanaka na kojima ove roditelje najčešće ne vidimo ne pitajući se pritom o njihovim radnim vremenima, problemima s prijevozom ili porodiljnim dopustima. Treba se zapitati jesmo li zaista učinili sve da dođemo do roditelja koji imaju negativan ili samo nepovjerljiv stav o školi, jesmo li bili dovoljno kreativni u rješavanju problema komunikacije ili smo problem odavno gurnuli pod tepih zvan „roditelji su ionako krivi za sve“?

To nas dovodi do posljednjega poglavlja „Sfere utjecaja“ u kojemu nas autor suočava s pitanjem: što je moja sfera i što ja mogu napraviti te apelira na to da se, unatoč smanjivanju školskih sredstava i vlastitih plaća te svim drugim aktualnim negativnostima, nastavimo s još jačim senzibilitetom zalagati za predškolski odgoj, nastavu odgojnih predmeta, manje razrede, stručno usavršavanje nastavnika te kritički pristup kurikulumima koji će biti osjetljivi na predrasude svake vrste. Autor zaključuje kako je svatko od nas bez sumnje u mogućnosti raditi na barem jednome od navedenih područja te kako snažno vjeruje da škole zaista mogu deficitarnu kuri-

kulsku koncepciju zamijeniti prilagođenom te istinski poimati i poštivati uvjete života učenika nižega socioekonomskog statusa.

Upravo zaključna poglavlja možda najsnažnije podsjećaju na naše prilike: aktualnu problematiku niske reputacije nastavničkoga zanimanja i loše uvjeta rada, ali i primjera najugroženije skupine našega obrazovnog sustava, učenike romske manjine, kojima također treba pristupati specifičnim strategijama poučavanja te stvaranjem pravednoga i nepristranoga okruženja za učenje. Ako toj činjenici dodamo i posljednje službene podatke po kojima je Hrvatska rekorder po broju siromašnih u Europskoj uniji uz stopu rizika od siromaštva 21% (Eurostat, 2013.) te ako znamo da broj siromašnih najviše ovisi o obrazovanju, a zatim perspektivu dodatno proširimo i aktualnom problematikom brojnih izvanškolskih aktivnosti koje zahtijevaju financijski angažman roditelja, ali i cjelokupni zamah „pogona“ instrukcija i priprema za maturu, ostaje zaključiti kako će inspirativne knjige poput ove autora Paula C. Gorskoga pisane privlačnim, razgovornim jezikom u bližoj budućnosti hrvatskoga obrazovnog sustava itekako predstavljati nužnu literaturu prije svega stručnim suradnicima i nastavnicima, ali i široj javnosti.

Ana Blažević Simić